

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра корейської і японської філології

Курсова робота
з японської філології

на тему:

**ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОНОМАТОПОЕТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ В
ЯПОНСЬКІЙ МОВІ**

Студентки групи Яп04-21

факультету східної і слов'янської філології

денної форми навчання

Освітньої програми:

Японська мова і література та переклад,

західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.069 Східні мови та літератури

(переклад включно),

перша – японська

Волик Валерії Іванівни

Науковий керівник:

Грикун Ю. О.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОНОМАТОПОЕТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ.....	5
1.1. Визначення поняття «ономатопея» у сучасній японській мові.....	5
1.2. Ономатопоетична лексика: стан дослідження та різноманітність підходів	9
1.3. Методологічні засади дослідження ономатопоетичної лексики.....	16
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	18
РОЗДІЛ 2	
ОСОБЛИВОСТІ ФУНЦІОНУВАННЯ ОНОМАТОПОЕТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ НА ПРИКЛАДІ АНІМЕ «БЕЗХАТНІЙ БОГ».....	20
2.1. Звукообразжальна функція	21
2.2. Ідентифікаційна функція	21
2.3. Означальна (атрибутивна) функція	22
2.4. Фіксація уваги (акцент)	26
2.5. Підкреслення повторюваності	28
2.6. Посилення емоційності	29
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	31
ВИСНОВКИ.....	33
要約	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	36

ВСТУП

Явище звуконаслідування є окремою яскравою частиною майже кожної мови світу. Адже оноματοпоетична лексика дає уявлення про навколишнє оточення та наслідує звучання живої і неживої природи за допомогою мовного апарату.

Проте звуконаслідування в японській мові набуло більшої популярності, ніж в мовах інших країн. Це пояснюється характерними особливостями фонетичної, морфологічної, фонологічної систем мови, географічним положенням країни та релігією. Це живий лексичний пласт мови, який трапляється у творах художньої літератури, оголошеннях, рекламних роликах та у повсякденному житті. Саме завдяки своєму особливому складу оноματοпоетична лексика як предмет дослідження завжди цікавила іноземних та японських лінгвістів. Вивчення оноματοпоетики займалися такі вчені, як О. А. Городиська, Д. Кавада, К. Кодзіма, О. І. Кобелянська, В. І. Мігдальський, О. В. Шаповал, Н. І. Фельдман, Р. Хасада та інші.

Але попри розповсюдженість цієї лексики, при перекладі виникають деякі труднощі через відмінності оноματοпей у лексичних складах різних мов світу. Зокрема, перекладаючи українською мовою, значення та форма японських оноματοпей можуть суттєво змінюватися, що значною мірою може викривляти загальне розуміння.

Тому **актуальність** роботи полягає в загальному спрямуванні лінгвістичних студій на дослідження японської художньої літератури, анімації та кінематографії, які стають більш популярними у всьому світі та які є багатим джерелом оноματοпоетичної лексики. Тож потрібно більш детально дослідити особливості функціонування цієї групи лексики для кращого розуміння її змісту й подальшого перекладу.

Метою нашого дослідження є виявити особливості функціонування оноματοпоетичної лексики для кращого розуміння положення цієї лексики у мовній системі та перекладу/інтерпретації на українську мову.

Завдання:

1. Дати визначення поняття «оноματοпея»;
2. Дослідити наукові праці лінгвістів на тему оноματοпоетичної лексики;

3. Класифікація оноματοпоетичної лексики;
4. Проаналізувати особливості функціонування оноματοпоетичної лексики на прикладі матеріалу дослідження (аніме, манга).

Об'єктом дослідження є оноματοпоетична лексика в японській мові.

Предметом дослідження є особливості функціонування оноματοпоетичної лексики (на матеріалі аніме, манга).

Матеріал дослідження: аніме та манга «БЕЗХАТНІЙ БОГ», кількість відібраних оноματοпоетичних одиниць: 70.

Методи дослідження: метод аналізу – для аналізу зібраної інформації; узагальнюючий метод – для узагальнення проаналізованої інформації та написання основних висновків та висновків до розділів; порівняльний аналіз – для класифікації оноματοпоетичної лексики за функціями; функціональний метод – для написання практичної частини роботи та виявлення функцій відібраної ономапоетії; описовий метод – для опису характеристик та функцій ономапоетії; метод ймовірнісної(випадкової) вибірки – для відбору оноματοпоетичних лексичних одиниць.

Наукова новизна дослідження полягає у розгляді оноματοпоетичної лексики та її функцій, які до цього розглядалися не так детально. Ми виявляємо особливості функціонування японських ономапоетії у житті, наводимо приклади з аніме та манги з українським перекладом, що дозволяє удосконалити знання про класифікацію оноματοпоетичної лексики за функціями та розглянути особливості використання такої лексики залежно від її функцій.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що отримані результати будуть корисними для подальших досліджень японської оноματοпоетичної лексики. Розгляд наведених у роботі прикладів для кожної функції оноματοпоетичної лексики може стати в нагоді для тих, хто опановує японську мову та стикається зі складнощами вживання ономапоетизмів, які доволі часто трапляються. Тобто представлену курсову роботу можна використовувати як додатковий матеріал під час вивчення для занять в університеті чи самостійного опановування теми.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОНОМАТОПОЕТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

1.1. Визначення поняття «ономатопея» у сучасній японській мові

Розглянемо поняття «ономатопея».

Ономатопея (від грец.: *ὀνοματοποιία*; *ὄνομα* – «ім'я», *ποιῶ* – «створю») або звуконаслідування – це умовна імітація звучання навколишнього середовища фонетичними засобами мови (наприклад: явищ природи, звуків тварин, неживих предметів тощо). Найчастіше ономатопоезисми використовуються для позначення стану чи дії людини, руху, світла, просторових параметрів, міміки, відчуттів, емоцій тощо. Можуть функціонувати як окремі речення та виступати в ролі члена речення (в ролі підмета, присудка, додатка та означення; виконувати роль різних обставин)(Селіванова 2006).

Для позначення всього класу ономатопоезичної лексики японські лінгвісти використовують термін *オノマトペ* (що вміщує поняття «звукнаслідування» і «звукобразження») (Шаповал, 2020).

Ономатопоезична лексика – це специфічний пласт лексики, який не є самостійною частиною мови та може належати до різних частин мови – таких, як дієслово, іменник, прислівник, прикметник. Тому граматичні властивості проявляються у синтаксичних зв'язках (Дмитрук А., & Дмитрук В., 2016).

Дослідниця О. Городиська (2023) зазначає, що звуконаслідування можна позначити, як слова, у звучанні яких відображено звукові характеристики відтворюваних ними об'єктів та надає перелік термінів, уживаних на позначення цієї лексики: ономатопея, ономатопоезична лексика, ономатопоезика, звуконаслідування, звуконаслідувальні слова, мімема, ономатоп, ідеофон тощо. У своєму дослідженні ми користуватимемося термінами «ономатопея», «ономатопоезична лексика», «ономатопоезика» та «звукнаслідувальні слова».

Фонетичний склад різних мов світу різниться між собою, тому кожна мова адаптує звуки відповідно до своєї фонетичної системи. Варто зазначити, що точна імітація звуків засобами мови є неможливою і тому вибирається одна зі складових певного звуку для наслідування. Отже, цей пласт специфічної лексики наявний у всіх мовах світу, але саме для японської мови характерне її розмаїття в письмовому мовленні та в повсякденному житті населення (Дмитрук А., & Дмитрук В., 2016).

Важливо зауважити, що на формування цієї лексики значний вплив має безпосередньо традиційна японська релігія шінто (для якої характерне одухотворення предметів і природних явищ) та природні катаклізми такі, як цунамі, землетруси, тайфуни тощо. Це сприяло формуванню спостережливого та уважного ставлення до звуків навколишнього середовища. Також на формування вплинули внутрішньомовні чинники такі, як способи словотвору, особливості фонологічної, фонетичної, морфологічної систем японської мови (Дмитрук А., & Дмитрук В., 2016).

З цієї причини оноματοпоетична лексика є однією з найскладніших при опануванні лексичної системи японської мови, бо асоціативне мислення японця та іноземця є різними (Кобелянська, 2016).

Принагідно зазначимо, що у японській мові нараховується приблизно 2000 оноματοпоетичних одиниць, оскільки існує багато різних варіацій ономапоетизмів, яких немає у словнику. Однак з цієї кількості у повсякденному житті вживається приблизно 400-700 слів (擬音語・擬態語).

Тільки за останні 20-30 років у Японії вийшло друком близько десятка різних словників оноματοпеїчної лексики – як тлумачних, призначених виключно для японців, так і двомовних, розрахованих на вітчизняних та зарубіжних користувачів, що містять у своєму складі від кількох сотень до майже п'яти тисяч відповідних лексичних одиниць (Кобелянська, 2016).

Ономаптопоетична лексика найчастіше трапляється в літературі для дітей (дитяча мова), у текстах рекламного характеру, у текстах газетно-публіцистичного стилю, у художній літературі (хайку), у фольклорних жанрах (казки, прислів'я, приказки), у мові

японських коміксів манга, у розмовно-побутовому мовленні (частіше вживаються в емоційних і неформальних ситуаціях) (Кобелянська, 2016).

Вважається, що цей особливий пласт мови дуже часто використовується у дитячій літературі з тієї причини, що ономапопеї, які пов'язані з різними жестами, рухами та емоціями, активують уяву та сприяють кращому запам'ятовуванню матеріалу (Catricalà, & Guidi, 2015).

Зауважимо, що насиченість японських коміксів манга цією лексикою пов'язана не лише з особливостями дитячої мови (оскільки цільовою аудиторією є не тільки діти), але й великим обсягом таких слів в цілому. Широко представленими є всі види ономапопей і це дозволяє сприймати інформацію яскраво та не обтяжувати сторінки текстом (Олійник, 2012).

Носії мови вважають, що слухання та читання цієї лексики у певному сенсі є еквівалентним сенсорному сприйняттю, а також, що зв'язок між звуком і значенням є прямим, безпосереднім та не випадковим. Однак ці слова можна використовувати навіть якщо звуку немає, оскільки звук не є невід'ємною частиною описуваних подій (Kita, 1997).

Ономапоетичні слова рідко вживаються в ділових листах або юридичних документах. Натомість газети часто використовують звуконаслідування, щоб дати реалістичне зображення місця певної дії або події (Hasada, 1994).

Також ономапоетичну лексику не часто використовують у наукових працях таких, як дисертація чи дипломна робота, через багатозначність таких слів, що погіршує об'єктивність опису наукової праці (Nishioka, Komatsu, Mukoyama, & Sakai, 2006).

В японській мові роль ономапопей варіюється залежно від розміщення лексичної одиниці у реченні. Наприклад, вона може додаватися до дієслова і набувати значення прислівника (ペラペラ話す *perapera hanasu* – “вільно говорити”) або використовуватися самостійно (Putri, Kusrini, & Sugihartono, 2020).

Порівняно зі «звичайними» висловами ономапопей дають набагато більшу яскравість під час описання станів, емоцій, рухів тощо (Inose, 2007).

Однією з цілей звуконаслідувальних слів в японській мові є уточнення значення дієслів. Причиною є те, що японські дієслова є менш конкретними за значенням порівняно з дієсловами інших мов світу (Hasada, 1994).

Японська ономаіоіея та міметичні слова мають особливі форми, за якими їх зазвичай можна розрізнити. Прикладами таких форм є редуілікації, повторення, чергування голосних і приголосних, подовження, використання гемінат і сонантів. Ці форми акцентують увагу саме на різниці між діями, наприклад, звук легкого удару чи ляпасу (Hasada, 1994).

Варто зазначити, що ономаіоіетична лексика має складну структуру, тоіто, вважається, що в ядрі зосереджена основна суть (лексичне значення), яку вже доповнюють додатковими семами. До того ж, у значенні однієї ономаіоіеї можуть поєднуватися різні варіації походження: тактильні, звукові, моторні тоіто (Богдан, 2010).

Фонологічно корінь звуконаслідувальних слів японської мови має бути або односкладовим або двоскладовим. Загалом існує «основний звук», який складається з двох складів і вказує на основне значення вислову. З цього «основного звуку» можна розробити різноманітні форми ономаіоіеї та міметичних слів для вираження тонких відмінностей між подібними звуками, станами тоіто (Inose, 2007).

Ономаіоіетична лексика дає можливість передати емоції та конкретне ставлення мовця. Ці слова передають більшу конкретність і яскравість імпресіоністично, а не аналітично з посиланнями на образи слів, які пояснюють явища словами точним способом. Японці вважають, що слова недостатньо сильні, щоб передати свої справжні почуття. Традиційно вони надають більше значення емоційності, ніж логічності. (Hasada, 1994).

Саме з оіисаної вище причини виникають складноіці з перекладом японської ономаіоіетичної лексики різними мовами. Існують деякі відносно «прямі» методи перекладу, наприклад, коли перекладачі можуть знайти слово або ідіому у цільовій мові, що є еквівалентним за своїм значенням оригінальній ономаіоіеї або міметичному слову. Якщо в цільовій мові немає відповідного слова, перекладачі можуть використовувати

більш оригінальні прийоми – такі, як еквівалентний перифраз або поєднання (комбінації) різних слів. Останній прийом є доволі ефективним способом перекладу, але складність полягає у тому, що необхідно глибоко розуміти значення кожної ономапопей та вміти «розкласти» її на різні елементи – і тоді є можливим перекласти кожен з них на цільову мову (Inose, 2007).

О. Кобелянська (2017) зазначає, що яскравою особливістю ономапопоетичної системи японської мови є наявність великої кількості синонімів, які ідентичні за джерелом походження та семантикою.

Викладачі японської мови відзначили різні труднощі, з якими стикаються іноземні учні, які намагаються оволодіти конкретним аспектом мови. Іноземці мають складнощі з вибором відповідної ономапопоетичної лексики стосовно певної ситуації, з правильністю вживання цієї лексики у фразеологізмах та складнощі з розрізненням різних значень одного звуконаслідувального слова щодо певної ситуації. Особливо проблематичним є третій момент, оскільки значна кількість ономапопей розвинули вторинні значення або використовуються як міметичні слова (Hasada, 1994).

1.2. Ономапопоетична лексика: стан дослідження та різноманітність підходів

Ономапопоетична лексика є широко розповсюдженою в японській мові. До того ж, вона є однією з найбагатших у світі. Ця лексика трапляється у різних сферах діяльності людини. Саме через свою специфічність та певний брак дослідження цей пласт мови став об'єктом дослідження як в усному, так і в письмовому мовленні для різних лінгвістів (як японських, так і іноземних) (Кобелянська, 2018).

Ономапопоетичну лексику досліджували як зарубіжні (Я. Аманума, М. Андо, Х. Іносе, А. Судзукі, С. Куніко, М. Оно, І. Таморі, Р. Хасада та ін.), так і вітчизняні (О. А. Городиська, А. Дмитрук, В. Дмитрук, О. І. Кобелянська, В. І. Мігдальська, В. І. Мігдальський, Ю. Л. Мосенкіс, О. В. Шаповал та ін.) науковці. Їхні дослідження присвячені питанням походження, використання в мовленні, класифікації ономапопоетичних одиниць, тобто це питання висвітлювалося з різних боків.

Серед японських лінгвістів, які внесли вагомий внесок у дослідження оноματοпоетичної лексики, відомі такі, як Андо Масацугу, та його праця «Фонетика японської мови» (1932 р.), Арісака Хідейо «Дослідження з історії фонем японської мови» (1944 р.), Кіндаїчі Кьоске «Фонологія японської мови» (1932 р.), Аманума Ясуші «Словник звуконаслідувальних та звукозображальних слів» (Токіо, 1974 р.), Чанг Андрю «Японсько-англійський оноματοпеїчний словник класифікаційного типу» (Токіо, 1990 р.), Оно Масахіро «4500 звуконаслідувальних та звукозображальних оноματοпеїчних слів японської мови: Словник» (Токіо, 2007 р.) тощо (Кобелянська, 2018).

Серед словників оноματοпоетичної лексики, укладених вітчизняними науковцями, варто відилити такі праці О. Кобелянської, як «Японсько-український словник оноματοпоетичної лексики» (Егава Хіроюкі, Кобелянська О. - К.: ВД Дмитра Бураго, 2016. – 320 с.) та «Японсько-український тематичний словник оноματοпоетичної лексики» (Егава Хіроюкі, Кобелянська О. – К.: ВД Дмитра Бураго, 2017. – 420 с.), які є дуже корисними для українських студентів, перекладачів та науковців, які досліджують японську мову.

Наприклад, у 2012 р. в Одеському національному університеті ім. І. І. Мечникова викладачі японської мови видали перший в Україні науково-методичний посібник довідкового характеру за назвою «Гионго. Гитайго: учебно-методическое пособие» (Мигдальская В.И., Мигдальский В.И. и др. – Одесса: Астропринт, 2012 – 64 с.), що містить близько 150 японських оноματοпеїчних лексем (Кобелянська, 2018).

Як зазначає дослідниця Р. Хасада, оноματοпоетична лексика значно уразноманітнілася і стала частіше вживатися японськими мовцями під час періоду Едо (1603-1868 рр.). Деякі звуконаслідувальні слова, створені в цей період, все ще використовуються сьогодні (Hasada, 1994).

До періоду Едо китайська мова була основним джерелом запозичених слів у Японії, включаючи звуконаслідувальні слова та інші лексичні одиниці (Hasada, 1994).

Деякі дослідження намагаються пояснити це явище, вказуючи на те, що японська мова не має широкого розмаїття дієслів, як, наприклад, англійська, для вираження тонких відтінків дії, і тому необхідно виражати різні відтінки за допомогою ономапопей та міметичних слів (Inose, 2007).

Таким чином, одна з функцій ономапоетичних слів полягає в тому, щоб заповнити прогалину та забезпечити засіб для стислого вираження, коли достатньо описового дієслова не існує. Японська мова посідає друге місце у світі (після корейської) за кількістю ономапопей і саме тому, часто використовується у щоденних розмовах, журналах і газетах, особливо для заголовків, через свою лаконічність та яскравість (Osaka M., Osaka N., Morishita, Kondo, & Fukuyama, 2004).

У Японії активно досліджувати ономапоетичну лексику почали з другої половини XX ст. Це зумовлено тим, що до середини XIX ст. японська розмовна мова та діалекти, де трапляється значна кількість цієї лексики, майже не досліджувались. Однак на початку XIX ст. Судзукі Акіра формує першу в Японії теорію походження мови, згідно з якою виокремлює чотири головні шляхи формування мови:

- наслідування голосів тварин;
- наслідування людського голосу;
- наслідування звуків природи;
- зображення дій і станів (Кобелянська, 2018).

Як відомо, гіпотеза звуконаслідування пропонує ідею того, що мова виникла шляхом наслідування звуків природи людиною, а саме: шум води чи вітру, крик птахів, ревіння звірів тощо. Саме на основі цього формує свою теорію японський дослідник Судзукі Акіра (Кочерган, 2005).

Судзукі Акіра надавав перевагу саме звуконаслідуванню через багатство японської мови на звуконаслідувальну і звукосимволічну лексику. Він був одним із перших японських лінгвістів, який наважився заперечити загальноприйняте уявлення про те, що мова була передана людям синтоїстськими богами у вже готовому вигляді (Кобелянська, 2018).

Що стосується класифікації оноματοпоетичної лексики, то найпоширенішим є підхід, згідно з яким вона поділяється на такі групи:

- Гіонго 擬音語 (слова, що імітують справжні звуки або просто звуковідтворювальні слова),

- Гітайго 擬態語 (слова, які фонетично виражають стани, які не створюють звуків такі, як емоції, рухи або стан речей).

- Гісейго 擬声語 (голосовідтворювальні (голосозображувальні) слова) Слова, що імітують голоси людей і тварин.

Японський дослідник Уемура Сусуму про ці лексичні групи пише: «Японська мова тісно пов'язана з явищами природи, будучи таким чином дуже чуттєвою й емоційною мовою. Якщо за допомогою звуконаслідувальних слів «гіонго» та «гісейго» японці передають реальні звуки, то за допомогою «гітайго» зображають звуками те, у чого немає звукового аналогу». Тобто зауважує, що найбільші труднощі для іноземців викликають гітайго (дослівно з японської термін «擬態語» дослідниця О. Кобелянська перекладає, як «замасковані слова») (Кобелянська, 2013).

Гітайго зазвичай зараховують до міметичної лексики. Міметична лексика – це слова, які образно або символічно описують фізичні або емоційні стани, явища, ситуації тощо. Гітайго не мають звукового аналогу на відміну від інших двох традиційних класів (Шаповал, 2020).

Далі наведемо класифікацію дослідника І. Таморі, який розділяє оноματοпоетичну лексику на шість класів за сприйманням або несприйманням на слух:

- 1) описи почуттів;
- 2) описи відчуттів;
- 3) голосонаслідування;
- 4) звуконаслідування;
- 5) опис поведінки;
- 6) опис стану (Шаповал, 2020).

Також має місце класифікація оноματοпоетичної лексики за сприйняттям дослідниці Р. Хасада (1994).

1. Слухове сприйняття.

В японській мові є велика кількість оноματοпей, які описують звуки навколишнього середовища – такі, як звуки різних комах (соснового цвіркуна, цикад тощо), звуки води і навіть звук тиші.

2. Візуальне сприйняття.

Існує багато оноματοпей, які саме позначають зорові враження. Часто серед них описи жестів, манери, виразу обличчя, зовнішності та рухів людей. Причиною цьому є те, що японці звертають велику увагу на рухи та на «належну» поведінку в компанії інших.

3. Смак і запах.

Як правило, описи запаху та смаку в японській мові виражаються, як «запах, схожий на...» чи «смак, схожий на...». Але для японської лексики також характерні оноματοпеї, які можуть виражати смак та запах різних продуктів чи страв. Ці слова дозволяють більш яскраво висловити враження від їжі, напоїв та аромату, що є важливим для японців.

4. Дотик.

Є також різноманітні оноματοпеї для опису відчуття дотику. Хоча фізичного контакту між людьми японці зазвичай уникають, але вони люблять торкатися різних предметів, щоб відчутти їх реальність. Вважають, що причиною багатства японських звуконаслідувальних слів є саме це. Люди отримують задоволення від пізнання предметів дотиками та мають здатність точно описати почуття, викликані цим досвідом.

5. Внутрішні відчуття та враження.

Наприклад, в японській мові є значна частина оноματοпоетичної лексики, що позначає біль та позначає всі тонкі відмінності між видами болю. Також існують оноματοпеї, що описують приємне відчуття свіжості без надлишку вологи чи відчуття сухості.

6. Емоційні враження.

Існують різноманітні звуконаслідувальні слова для позначення емоцій, що позначають здивування, гнів, неспокійні відчуття (страх, хвилювання, розратування тощо). Майже відсутні слова на позначення власних сумних почуттів. Це пояснюється тим, що японці негативно ставляться до вираження своїх сумних почуттів і вважають за краще тримати це в собі (Hasada, 1994).

Зауважимо стосовно труднощів перекладу японської оноματοпоетичної лексики. Приміром, дослідник М. Фліксе у своїй праці «Переклад японської оноματοпеї на шведську (з акцентом на лексикалізацію)» відмічає кілька причин, чому оноματοпеї складно перекладаються чи взагалі не перекладаються. Наприклад, можливо, що в мові перекладу (в даному випадку шведській) звуконаслідувальні вислови вважаються дитячими та вульгарними, і тому неможливо зберегти стиль оригінального тексту, якщо перекладач буде використовувати такі вислови, або неможливо перекласти через необхідність змінювати структуру речень у процесі перекладу на певну мову. Також він вказує на відсутність складної фонетичної символіки в цільовій мові, а отже, на неможливість вираження тонких відтінків, виражених японською оноματοпеею та міметичними словами (Inose, 2007).

Використання звуконаслідувань при описанні больових симптомів забезпечує більш просте та пряме вираження, ніж типове використання мови, наприклад, використання прикметників. Вживання однієї оноματοпеї може виразити ступінь болю (рівень / інтенсивність), наприклад «сильний–слабкий» і якість болю (розташування / глибина). До таких оноματοпей належать: キリキリ/kiri kiri/ - “гострий біль”; しくしく /shiku shiku/ - “тривалий тупий біль”; チクリ/chikuri/ - “колючий/пекучий біль”; ズキンズキン /zukin zukin/ - “пульсуючий біль”; ウズウズ /uzu uzu/ - “свербіння дискомфорт” та ін. (Sakamoto, Ueda, Doizaki, & Shimizu, 2014).

У медичних закладах японські пацієнти часто використовують японські звуконаслідування, коли описують свої больові симптоми або захворювання.

Однак оноματοпея відрізняється в різних мовах, як було зазначено вище, і через складнощі перекладу японської оноματοпеї японці не можуть використовувати її під час медогляду в іноземних лікарів. Саме з цієї причини Макі Сакамото, Юя Уеда, Рюїчі Дойдзакі та Юїчіро Шімідзу у своєму дослідженні розробили комунікаційну систему підтримки для використання в ситуації, коли японські пацієнти відвідують закордонні лікарні та іноземних лікарів. Ця система дозволяє користувачам вводити у спеціально розроблену систему певні оноματοпеї, які виражають їхні больові симптоми або інформацію про стан здоров'я, а потім кількісно представляє певні характеристики болю за допомогою багатомовної шкали. Тобто система сприймає будь-яку японську оноματοпею, аналізує та надає певну характеристику того, який біль чи симптоми вона описує. Запропонована система дозволяє носіям японської мови використовувати звуконаслідування японської мови для вираження своїх симптомів болю та захворювань, надаючи новий метод для передачі якісних характеристик своїх симптомів лікарям, які не розмовляють японською мовою (Sakamoto, Ueda, Doizaki, & Shimizu, 2014).

Але оноματοпоетична лексика наразі має певний перелік актуальних проблем, які на сьогодні все ще лишаються не вирішеними. Так, О. Кобелянська виокремлює деякі з них:

1. Дослідження ментально-психічних механізмів та способів емоційного впливу на читачів японської оноματοпоетичної лексики загалом і притаманного їй звукосимволізму;
2. Виділення у складі японської оноματοпоетичної лексики синонімічних рядів і дослідження денотативних та конотативних кореляцій між лексичними одиницями у межах того чи іншого синонімічного ряду;
3. Створення повноцінних за своїм обсягом японсько-українських та українсько-японських оноματοпеїчних словників різного типу (Кобелянська, 2018).

Отже, як видно, оноματοпоетична лексика розглядалася з різних сторін та продовжує досліджуватися різними лінгвістами, як вітчизняними, так і іноземними,

оскільки вона є однією з найбагатших у світі та привертає увагу своєю широкою вживаністю.

1.3. Методологічні засади

Розглянемо насамперед поняття «метод». Скористаємося визначенням О. Селіванової (2008), згідно з яким метод являє собою «спосіб організації пізнавальної та дослідницької діяльності науковця з метою вивчення явищ і закономірностей певного об'єкта науки» (с. 48).

Через існування великої кількості методів та підходів науковці та лінгвісти мають можливість обирати той метод, яким буде зручніше досліджувати певне явище з тієї сторони, яка їм потрібна та викликає інтерес.

До загальних методів належать спостереження, дедукція, гіпотеза, аналіз, синтез, таксономія, порівняння, формалізація, ідеалізація, експеримент, фальсифікація тощо (Селіванова, 2008).

Серед переліку загальних методів для даної курсової роботи ми використали метод аналізу, дедукції, індукції та порівняльного аналізу.

Аналіз – розділення цілого на частини й опис кожної з частин і зв'язків між ними (Селіванова, 2008, с. 50).

Метод аналізу було використано при написанні першого розділу курсової роботи. Був проведений аналіз зібраної інформації, тобто посібників, дисертацій та статей лінгвістів, які стосуються теми ономапоєї та вивчення японської мови. Метод аналізу також був застосований під час відбору ономапоетичної лексики для дослідження та перегляду аніме/прочитання манги.

О. Селіванова (2008) визначає як загальні лінгвістичні методи такі: порівняльно-історичний, структурний, функціональний і конструктивний (с. 51).

Серед зазначених загальних лінгвістичних методів нами були використанні такі, як порівняльно-історичний та функціональний.

Порівняльно-історичний – це сукупність операцій реконструкції походження мов від прамов, установлення еволюційних змін і закономірностей розвитку споріднених мов шляхом їхнього порівняння на різних етапах формування. В межах цього методу застосовують метод відносної хронології – це встановлення хронологічної послідовності зміни мовних явищ; та лінгвогеографічний метод – це картографування поширення певних мовних явищ у відповідних регіонах (Селіванова, 2008, с. 53).

Функціональний метод – це метод, який передбачає дослідження мови в дії, у процесі функціонування з огляду на цілеспрямовану природу мовних одиниць і явищ (Селіванова, 2008, с. 59).

Порівняльно-історичний метод був застосований під час розгляду джерел інформації для вивчення історії дослідження оноματοпоетичної лексики в хронологічній послідовності. На нашу думку, завдяки даному методу можна краще зрозуміти специфіку цього особливого пласту лексики та простежити, яка сторона оноματοпоетичної лексики була досліджена більш досконало, а яка – ні. Функціональний метод був застосований для основної мети цієї курсової роботи, тобто для виявлення особливостей функціонування оноματοпоетичної лексики японської мови. Цей метод безпосередньо був застосований під час перегляду аніме та відбору оноματοпоетичних одиниць.

Описовий метод має на меті дати точний і повний опис мовних одиниць (Кочерган, 2005, с. 12).

Описовий метод безпосередньо був використаний під час написання основної частини роботи, описі та класифікації оноματοпоетичних одиниць.

Метод ймовірнісної (випадкової) вибірки – це метод вибірки, для якого кожен елемент вибирається без плану і закономірностей та має однакову ймовірність бути приєднаним до вибірки. Цей метод був використаний нами під час відбору оноματοпоетичної лексики з аніме/манги для практичної частини роботи (б. д.).

Висновки до Розділу 1

У першому розділі курсової роботи ми дослідили поняття оноματοпеї та особливості цього пласту лексики. Отже, ономатопея (або, якщо скористатися термінологією японських лінгвістів, オノマトペ *onomatope*) – це умовна імітація звучання навколишнього середовища фонетичними засобами мови, які утворюють особливий пласт лексики, який не є самостійною частиною мови та може належати до різних частин мови (дієслово, іменник, прислівник, прикметник).

Під час вивчення питання було виявлено, що японські оноματοпеї мають доволі різноманітні та широкі класифікації, які дозволяють розглянути це поняття з різних сторін:

1. Одним з підходів є розділення оноματοпоетичної лексики на три групи за критерієм джерела звуку чи того, що саме ці лексичні одиниці виражають:
 - Гіонго 擬音語 (слова, що імітують справжні звуки або просто звуковідтворювальні слова),
 - Гітайго 擬態語 (слова, які фонетично виражають стани, які не створюють звуків такі, як емоції, рухи або стан речей).
 - Гісейго 擬声語 (голосовідтворювальні (голосозображувальні) слова, що імітують голоси людей і тварин).
2. Дослідник І. Таморі розділяє оноματοпоетичну лексику на шість класів за таким критерієм, як сприймання або несприймання на слух:
 - 1) Описи почуттів;
 - 2) Описи відчуттів;
 - 3) Голосонаслідування;
 - 4) Звуконаслідування;
 - 5) Опис поведінки;
 - 6) Опис стану.

3. Класифікація оноματοпоетичної лексики за сприйняттям:

- 1) Візуальне сприйняття;
- 2) Смак і запах;
- 3) Дотик;
- 4) Внутрішні відчуття та враження;
- 5) Емоційні враження.

Також аналіз літератури показав, що оноματοпоетична лексика характерна для багатьох мов світу та є предметом вивчення багатьох лінгвістів, які досліджують проблеми перекладу та функціонування оноματοпей у різних мовах.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ФУНЦІОНУВАННЯ ОНОМАТОПОЕТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ НА ПРИКЛАДІ АНІМЕ «БЕЗХАТНІЙ БОГ»

У 2-му розділі нашої роботи ми розглянемо функції ономатопоетичної лексики японської мови, використовуючи класифікацію дослідниці О. Кобелянської (2014), та наведемо власні приклади. У вищезгаданій класифікації представлені такі функції, як: звукообразна функція, ідентифікаційна функція, означальна (атрибутивна) функція, фіксація уваги (акцент), підкреслення повторюваності певної дії, виділення головної думки/ідеї вірша, посилення емоційності висловлювання. Далі розглядатимемо функції, що здебільшого мають ономатопоетичні одиниці манги/аніме «БЕЗХАТНІЙ БОГ», тому з переліку вище ми будемо аналізувати всі функції, окрім «виділення головної думки...», оскільки ця функція притаманна ліричним творам. Як ми зазначили вище, для ономатопоетичної лексики характерна певна проблематика перекладу, тож є доцільним визначити та розглянути функції ономотопей, ілюструючи це прикладами.

Джерелом ономатопоетизмів нашого дослідження є манга/аніме про маловідомого бога Ято, яка має назву - «БЕЗХАТНІЙ БОГ», оскільки цей твір наповнений великою кількістю звуконаслідувальних слів. Крім того, твір дозволяє розглянути вживання ономотопей різними персонажами, а саме: школярами, демонами, богами, дітьми, дорослими тощо. Перевагою цього японського коміксу є динамічна зміна подій та яскраві битви, що наповнюють твір різноманітною кількістю ономотопей, які характеризують рухи, емоції, фізичний стан тощо. Завдяки цьому ми маємо можливість ознайомитись та проаналізувати вживання ономатопоетизмів у різних ситуаціях персонажами різноманітних категорій, тому це стало однією з причин вибору саме цього твору. Також важливо зазначити, що манга «БЕЗХАТНІЙ БОГ» має аніме-адаптацію, що дозволяє відібрати ономотопей не тільки зі сторінок коміксу, а й з живого мовлення персонажів.

2.1. Звукообразна функція

Звукообразна функція дає можливість утворити образ того, що вони описують, наприклад, звук дощу, шипіння змії або гавкіт собаки. Допомагає створити асоціації у розумі читача чи слухача про зображувану сцену, подію чи навколишнє середовище. Наприклад:

- 1) コケコッコー /kokekokkō/ – кукурікання; звук співу півня.
- 2) ヒラヒラ /hira hira/ – звук, який передає мерехтіння (світла, полум'я тощо), тріпотіння (крил метелика), махання.
- 3) コンコン /kon kon/ – стук-стук(звук стуку у вікно чи двері, стукання дерев'яних предметів); також ця ономатопея може позначати гавкання(наприклад, лисиці) чи сильний крик.
- 4) ザクザク /zaku zaku/ – звук ходіння по морозу(хрускіт/хрускотіти) чи гравію.
- 5) パチパチ /pachi pachi/ – тріск, тріскотіти, блимання(полум'я).
- 6) バチバチ /bachi bachi/ – тріск (про вогонь, феєрверки тощо), іскріння, бризкання, плювки(вогню).
- 7) ビシャビシャ /bisha bisha/ – бризкання, плескання, хлюпання(води).
- 8) そよそよ /soyo soyo/ – ніжно (про вітер), тихо.
- 9) ズルズル /zuru zuru/ – повільно, поступово (наприклад, метелик поступово відлітає), далі й далі.
- 10) ボタボタ /bota bota/ – капає, стікає, по краплях (сніг, глина тощо).
- 11) わんわん /wan wan/ – гав-гав, гавкіт.

2.2. Ідентифікаційна функція

Ідентифікаційна функція дає можливість читачеві чи слухачеві легко зрозуміти, про який об'єкт йдеться, та ідентифікувати, що саме є джерелом відповідних звуків чи дій, і намалювати у своїй уяві його типовий образ із характерними ознаками. Наприклад:

1) ガヤガヤ /gaya gaya/ – галасливо, шумно; гомоніти.

На конкретному прикладі можна побачити та завдяки ономаітопей зрозуміти, що персонажі знаходяться в людному місці, де дуже шумно та галасливо.

2) チャリン /charin/ – дзвін (металу). Наприклад, передається звук розсипання монет, що дає можливість чітко зрозуміти, що розсипалися точно монети.

3) ピンポン /pin pon/ – дін-дон (звук дверного дзвінка).

4) カチャカチャ /kacha kacha/ – стукіт, клацання, дзвін(посуду).

5) カタカタ /kata kata/ – стукіт, брязкіт (золотої підвіски), клац-клац.

6) ピコピコ /piko piko/ – звуки відеоігор.

7) ガリガリ /gari gari/ – хрустіти, жувати або розчавлювати щось тверде, шкрябати (наприклад, звук шкрябання палицею на піску).

8) シュワシュワ /shuwa shuwa/ – пузирливість, звук бульбашок (газованого напою).

9) プカプカ /puka puka/ – гудіння, дудіння (свистка, флейти), пихкати, чмихати; звук, який характеризує щось легке та плавуче (як, наприклад, у наведеній ситуації це надувний гумовий бублик пливе по воді; в іншій ситуації це може бути звук легкого ковзання листка річкою).

2.3. Означальна (атрибутивна) функція

Означальна (атрибутивна) функція використовується для характеристики персонажа, його емоційного стану, особливостей поведінки, звичок. Також допомагає передати емоційний стан того, хто говорить, якісь певні характеристики. Можна спотерігати використання такого типу ономаітопей саме у репліках чи реченнях, а не тільки на сторінках манги на відміну від двох попередніх. Наприклад:

1) ピリピリ /piri piri/ – звук, що зображує напруження, нервовість, поколювання, тремтіння, дрижання.

受験前でピリピリしてるんだろ。 *Juken mae de piripiri shiteru n daro.* – Ви напружені перед іспитом.

2) ブツブツ */butsu butsu/* – бурчання, бурмотіння, скаржитись.

見てあの子一人でブツブツ言ってる。 *Mite ano ko hitori de butsubutsu itteru.* – Подивіться, ця дитина щось бурмоче сама собі.

3) フラフラ */fura fura/* – хитатись, невпевнено (стояти на ногах, хитко, запаморочливо), несвідомо.

宛もなく街をフラフラします。 *Ate mo naku machi o furafura shimasu.* – Вештаюся / тиняюся містом (без цілі).

4) ちゃんと */chanto/* – належним чином, старанно, серйозно, регулярно, добре, як слід.

ちゃんとあいつの面倒見てんだらうな。 *Chanto aitsu no mendōmite n darou na.* – Я впевнений, що ви належним чином піклуєтесь про ту особу.

5) さっぱり */sappari/* – відчуття полегшення / бадьорості, зовсім, абсолютно, анічогісінько.

これがもうさっぱり分かんなくて。 *Kore ga mō sappari wakannakute.* – Я цього вже абсолютно не розумію.

6) しっかり */shikkari/* – міцно, стійко (триматись), надійно, належним чином, добре.

ガキどもしっかりやってっか。 *Gaki domo shikkari yattekka.* – Дітлахи, у вас все добре?

しっかりしろ恵比寿! *Shikkari shiro Ebisu!* – Будь стійким (тримайся), Ебісу!

7) もたもた */mota mota/* – неухважно, зволікати, повільно, запізно.

夜トがもたもたしてるせいで年が明けちゃったじゃんか。 *Yato ga motamota shiteru sei de toshi ga akechatta jan ka.* – Через те, що Ято був повільний, ми пропустили Новий рік...

8) うっかり *lukkari*/ – ненароком, необережно, не уважно.

うっかり噛みちぎらないようにね。 *Ukkari kami chigiranai yō ni ne.* – Ненароком не розірвіть на частини.

9) ぼさっと */bosatto/* – ліниво, розсіяно.

お前もぼさっとしないで手伝え！ *Omae mo bosatto shinaide tetsudae!* – Не стій, склавши руки, а допоможи!

10) キレキレ */kire kire/* – вправний, жвавий, спритний (рух).

あなたはキレキレだ。 *Anata wa kirekire da.* – Ти вправний.

11) ヘトヘト */heto heto/* – виснажений, повністю виснажений, смертельно виснажений.

おかげでヘトヘト。 *Okage de hetoheto.* – «Завдяки» цьому повністю виснажений.

12) へらへら */hera her/* – бездумно, легковажно, нескромно, безглуздо, тараторити.

神器の苦痛を知りながらへらへら笑って薬に逃げる。 *Jingi no kutsū o shirinagara herahera waratte kusuri ni nigeru.* – Хоча й знав про страждання священного скарбу, легковажно сміявся та шукав ліки.

13) ギリギリ */giri giri/* – в останню мить, ледь-ледь, ледве.

進級試験ギリギリまで寝てたんだろう。 *Shinkyū shiken girigirimade neteta n darou.* – Мабуть, ти спав саме до того моменту, як потрібно було йти на іспит для переведення у наступний клас.

14) ボロボロ */boro boro/* – виснажений, зношений, пошарпаний.

ずっと連絡も寄越さないでそんなボロボロになって。 *Zutto renraku mo yokosanaide sonna boroboro ni natte.* – Ви зі мною довго не зв'язувалися, і мені через це було погано.

15) ガクガク */gaku gaku/* – тремтіння (від страху, холоду тощо), тремтіння, цокіт (зубами), хитатися.

Конкретно в представленій ситуації в аніме ця ономатопея позначає тремтіння від того, що хтось тріпоче волосся на голові, тобто гладить у дружній манері, підіймаючи волосся.

16) ポンポン /pon pon/ – *тан-тан* (по голові), *хлопати когось по голові, хлоп-хлоп*.

17) クスクス /kusu kusu/ – *хихикати / хіхікати, сміятися тонким голосом, сміятися неголосно*.

18) さらっと /saratto/ – *без вагань, відверто, повністю*.

ひより今さらっと猛毒吐いたー！！ *Hiyori ima saratto mōdoku haitā.* – *Хійорі повністю виблювала смертельну отруту!*

19) ピクピク /piki piki/ – *посмикування, сіпатися*.

Наприклад, у манзі так позначали посмикування брів, що чітко демонструвало роздратування чи знервованість.

20) ゴホゴホ /goho goho/ – *кашель, надривний кашель*.

21) グスグス /gusu gusu/ – *сипіти* (плакати).

22) グズグズ /guzi guzi/ – *повільно, нерішуче, нестабільна* (погода).

Наприклад, цим звуком зображають літню людину, яка повільно йде з палицею. Хоча в словнику переклад подається, як «бурчати», «скаржитися», але тут переклад та використання залежать від ситуації.

23) ぐりぐり /guri guri/ – *потирання, натискання*.

Наприклад, потирати чийось голову долонею (хвалити).

22) ドキドキ /doki doki/ – *тук-тук, швидко б'ється, калатається, тремтить, тьохкати, тріпотіти* (про серце).

Під час читання манги дуже часто можна натрапити на цю ономатопею, яка виражає сором'язливість чи навіть перші прояви закоханості.

23) ひよっと /hyotto/ – *можливо, випадково, ненавмисно*.

ひょっとして思い出しちゃった？ *Hyotto shite omoidashichatta?* – Можливо, ти згадав?

24) ウトウト */uto uto/* – дрімати, кивати, клювати носом; фр. ловити окунів, куняти.

25) ビクビク */biku biku/* – боятися, нервувати, тремтіти, дрижати (від страху, переляку).

Наприклад, звук тремтіння пташки, яка потрапила у пастку, зображають саме цим звуком у манзі «БЕЗХАТНІЙ БОГ».

26) ぞくぞく */zoku zoku/* – тремтіння (від страху, хвилювання), відчуття моторошності.

27) むずむず */mizu mizu/* – відчувати прикрість, відчувати свербіж, чесатися, чухати

2.4. Фіксація уваги (акцент)

Фіксація уваги (акцент) на конкретному явищі, події, ознаці тощо. Можуть використовуватися для виділення окремого слова для кращого розуміння контексту чи зосередженні на певному слові чи моменті. Такі типи ономапей теж частіше трапляються саме у репліках та текстах. Наприклад:

1) どんどん */don don/* – стрімко, швидко, неухитно, один за одним, підряд.

会社の業績もどんどん下がります。 *Kaisha no gyōseki mo dondon sagarimasu.* – Продуктивність компанії стрімко падає.

2) そろそろ */soro soro/* – поступово, незабаром, повільно, обережно.

そろそろ教えとく。 *Sorosoro oshie toku.* – Незабаром розповім.

ひよりのためにそろそろ本気で働こうと思うんだ。 *Hiyori no tame ni sorosoro honki de hatarakou to oounda.* – Думаю, поступово я почну серйозно працювати заради Хійорі.

3) ギザギザ /giza giza/ – фрезерований, зубчастий, рифлений.

壊して回ったギザギザハートの底力。Kowashite mawatta gizagizahāto no sokodjikara. – Сила (потенціал) серця з зазубреними краями, що оберталось після того, як його розбили.

4) ガタガタ /gata gata/ – скиглити, бурчати, треміти; брязкіт, стукіт, із глухим стуком.

ガタガタ騒ぐなよきっと一時的なことだろう。Gatagata sawagu na yo kitto ichijitekina kotodarou. – Не скигли – це все тимчасово (тобто: все пройде за деякий час)!

5) とことん /toko ton/ – до останнього, самий кінець, фініш, до кінця, повністю.

私は気になるととことん追及したくなる。Watashi wa ki ni naru to tokoton tsuikyū shitaku naru. – Коли мені не байдуже, то хочу переслідувати / або розпитувати до останнього.

6) そっくり /sokkuri/ – точно так само, цілком, повністю.

あのよく食べるお客さんにそっくりなもの。Ano yoku taberu okyakusan ni sokkuri da mono. – Виглядає точно так само, як клієнт, який часто тут їсть.

7) ちゃっかり /chakkari/ – хитро, спритно, кмітливо.

夜トの奴ちゃっかりまた住みつきやがって。Yato no yakko chakkari mata sumitsukiyaatte. – Ято знову тут хитро оселився.

Аналізуючи це речення, можна дійти висновку, що ця ономаітопія може виконувати означальну (атрибутивну) функцію. Але насправді, якщо розуміти контекст, то тут акцент робиться саме на виділенні того, що хтось хитро виконує певну дію, на чому й акцентують увагу всіх присутніх і, очевидно, читача історії.

8) プニプニ /puni puni/ – м'який, пружний.

Тут увагу звертають на м'які щічки, тобто увага фокусується на цій конкретній стороні персонажа.

9) トントン /ton ton/ – з постуком, зі стуком, про негучний звук не дуже сильних ударів.

Ця ономапопея дуже схожа на ті, які виконують звукозображальну функцію і які ми наводили як приклад вище. Але тут варто уважно подивитися на ситуацію, щоб зрозуміти, що конкретна ономапопея виконує функцію фіксації уваги, оскільки показано, що стискають плече (стукають по плечу), щоб звернути увагу.

10) パンパン /pan pan/ – звук оплесків.

2.5. Підкреслення повторюваності

Підкреслення повторюваності певної дії виражаються такими ономапопеями:

1) ぐさぐさ /gusa gusa/ – колоти ножом щось м'яке, знову і знову говорити різкі речі.

この間からぐさぐさ刺しあがって。 *Kono aida kara gusagusa sashiagatte.*
Віднедавна частенько поколює.

2) ゴロゴロ /goro goro/ – муркотіння, бурчання, буденний, бездіяльність, байдикувати, котитися, гриміти.

ゴロゴロゴロゴロとうちは保護施設じゃねぞ。 *Gorogoro gorogoro to uchi wa hogoshisetsu jane zo.* – *Весь час нічого не робити / байдикувати – це тобі не притулок!*

3) じゃんじゃん /jan jan/ – один за одним, безперервно, невпинно, швидко.

気にすんな！ さあ飲めじゃんじゃん飲め！ *Ki ni sunna! Sā nome janjan nome!* – *Не хвилюйся! Давай, пий одну за одною!*

4) チクタク /chiku taku/ – тик-так.

Часто можна зустріти вживання ономапопей, які підкреслюють повторюваність для підсилення ритму чи звучності у поезії чи піснях. Одним з прикладів є チクタク /chiku taku/, що взагалі є імітацією звука годинникової стрілки, але конкретно в пісні

Hello Sleepwalkers «*午夜の待ち合わせ*» / *Goya no machiawase* («Зустріч опівночі»), що є опенінгом до аніме «БЕЗХАТНІЙ БОГ», – використовується саме для створення ритму:

(チクタク 針はチクタクと)

焦る心を急かしただけ

(チクタク 針はチクタクと)

留まる気配もなく 進んでいく

(*Chiku taku hari wa chiku taku to*)

Aseru kokoro o sekashita dake

(*chiku taku hari wa chiku taku to*)

Tomaru kehai mo naku susunde iku

(Тік-так, цокає стрілка)

Прискорює моє нетерпляче серце

(Тік-так, цокає стрілка)

Рухається далі, навіть і не думає зупинятися.

2.6. Посилення емоційності

Посилення емоційності висловлювання чи репліки відображені у таких ономатопах.

1) すっかり /*sukkari*/ – *весь, повністю, цілком, несподівано, раптово.*

すっかり浮かれちまって。 *Sukkari ukarechimatte.* – *Повністю захопився.*

2) うんざり /*un zari*/ – *нудний, набридлий.*

うんざりなんだよここには。 *Unzari nan da yo koko ni wa.* – *Мені набридло бути тут.*

3) さっさと /*sassato*/ – *негайно, швидко, хутко, відразу, без зволікання, оперативно.*

さっさと消えちまえ禍津神! *Sassato kiechimaе magatsugami!* – Негайно зникай, Магацукамі!

4) ねちねち */nechi nechi/* – настирливий, липкий, тягучий, нав'язливий, набридливий, наполегливий.

ねちねち辛気臭い嫌味ばかりじゃった。 *Nechinechi shinkikusai iyami bakkari jatta.* – Були лише одні настирливі в'їдливі / саркастичні зауваження, які драгували.

5) ケラケラ */kera kera/* – звук пронизливого сміху, голосно сміятись, реготати, заливатися.

6) ワクワク */waku waku/* – тремтіння, нервування, захоплення.

7) ぶんぶん */bun bun/* – трясти (з силою), трясти головою, гудіти, дзижчати, дзиготіти.

8) ガシガシ */gashi gashi/* – бурхливо, жваво (чесати собаку за вухом).

9) バラバラ */bara bara/* – розсипатися, розсипаний, роз'єднаний; тараторити, торохтіти.

体がバラバラになりそう。 *Karada ga barabara ni narisō.* – Схоже, тіло ніби розсипається.

В представленій ситуації, на нашу думку, ця ономатопоєя виражає та підкреслює емоційність висловлювання на тлі подій та додає драматизму, бо розсипається саме тіло, а не щось, що може дійсно розсипатися / розвалитися.

Таким чином, ми розглянули функції ономатопоєтичної лексики японської мови та проілюстрували прикладами з аніме «БЕЗХАТНІЙ БОГ», в контексті якого намагалися дати адекватний переклад цих лексичних одиниць.

Висновки до Розділу 2

Спираючись на класифікацію О. Кобелянської (2014), нам вдалося детальніше висвітлити функції, які притаманні японським оноματοпоетичним лексичним одиницям, та за результатами нашого аналізу ми можемо розташувати їх у такій послідовності, виходячи з кількості прикладів, що відповідають кожній з них:

- Означальна (атрибутивна) функція;
- Звукообразальна функція;
- Фіксація уваги (акцент);
- Ідентифікаційна функція;
- Посилення емоційності висловлювання;
- Підкреслення повторюваності.

Як видно, найбільше оноματοпоетизмів мали означальну функцію, на другому місці за вживанням були звукообразальні оноματοпеї, на третьому – оноματοпоетизми з ідентифікаційною функцією та функцією посилення емоційності висловлювання (однакова кількість). На нашу думку, те, що переважна більшість оноματοпей мають означальну функцію, показує те, що у такий спосіб є можливим більш точно передати характеристики персонажа, його емоційний стан, що важливо для створення образу героя. Звукообразальні оноματοпеї допомагають більш точно описати атмосферу тих місць або ситуацій, в яких перебуває герой, і це також сприяє створенню досить чіткого уявлення про них. Тобто ці дві функції, на наш погляд, є найважливішими при створенні образу героїв та описанні атмосфери твору.

Таким чином, під час дослідження аніме та манги «БЕЗХАТНІЙ БОГ» ми змогли розглянути достатньо різноманітний перелік оноματοпей, кожна з яких має одну з перерахованих функцій.

Було прийнято рішення досліджувати цей пласт лексики з боку аніме та манги, щоб розглянути вживання оноματοпей в усній лексиці персонажів різної вікової

категорії/статусу та використання їх на сторінках манги для кращого розуміння атмосфери, яка оточує героїв.

Зазначимо, що під час дослідження ми стикнулися з проблемою класифікації ономампей за специфікою використання, адже існують ономампей, які схожі за перекладом та значенням, але мають різні функції, якщо розглядати їх ситуативно. Саме тому під час дослідження було виявлено, що функції ономампей прямо залежать від ситуації та контексту.

ВИСНОВКИ

Метою даної курсової роботи було дослідити особливості функціонування японської оноματοпоетичної лексики для кращого розуміння положення цієї лексики у мовній системі та особливості її перекладу/інтерпретації на українську мову.

Отже, наше дослідження має такі результати:

1. Під час вивчення праць японських, вітчизняних та іноземних лінгвістів нам вдалося дати повне визначення поняття «оноματοпея», встановити, що воно являє собою відтворення фонетичними засобами мови звуків навколишнього середовища та утворює особливий пласт лексики, який не є самостійною частиною мови та може приєднуватися до різних частин мови (дієслово, іменник, прикметник), уточнюючи їхнє значення, маючи при цьому зазвичай функцію прислівника.

2. Розглянуто декілька типів класифікацій (як, наприклад, класифікація за сприйманням або несприйманням на слух (описи почуттів, описи відчуттів, голосонаслідування, звуконаслідування, опис поведінки, опис стану), класифікація за сприйняттям (візуальне сприйняття, смак і запах, дотик, внутрішні відчуття та враження, емоційні враження) та різновидів оноματοпоетичної лексики – таких, як гіонго, гітайго, гісейго, що ми висвітлили у теоретичній частині нашої курсової роботи.

3. Вдалося встановити значущість та роль оноματοпоетичної лексики в японській мові та складнощі, з якими стикаються іноземні лінгвісти при перекладі японських текстів та використанні оноματοпоетичної лексики у повсякденному житті японцями та іноземцями.

4. Проаналізовано функції оноματοпоетичної лексики та виявлено основні групи для подальшого розподілу даної лексики, а саме: звукозображальна функція, ідентифікаційна функція, означальна (атрибутивна) функція, фіксація уваги (акцент), підкреслення повторюваності, посилення емоційності висловлювання. Дійшли висновку, що найбільше оноματοпоетизмів мали означальну функцію, на другому місці за вживанням були звукозображальні ономапеї, на третьому – оноματοпоетизми з

ідентифікаційною функцією та функцією посилення емоційності висловлювання (однакова кількість). На нашу думку, це показує яскраву емоційну забарвленість твору з одного боку, а з іншого – дає якомога повнішу характеристику персонажів / подій, що дозволяє краще їх розуміти та сприймати інформацію більш точно.

5. Здійснено відбір ономатопеї з аніме та манги «БЕЗХАТНІЙ БОГ», що дозволило дійти висновку про те, що ономатопоетична лексика є дійсно особливим прошарком японської мови та має доволі широке розповсюдження серед всіх вікових категорій, людей різного соціального статусу як в усному, так і в писемному мовленні. Тобто ономатопоетична лексика використовується представленим у творі пантеоном богів, демонами, літніми людьми, дітьми, працівниками, роботодавцями та, звичайно, школярами, які цю лексику використовували найчастіше. Оскільки ми розглядали як аніме, так і мангу, то помітили більшу кількість ономатопей саме на сторінках манги, де описують звуки різних предметів, рухів, почуттів тощо. Під час перегляду аніме ономатопеї вдалося почути тільки в діалогах чи репліках персонажів, які найчастіше використовували їх для опису почуттів, дій, звуку тощо.

6. Здійснено розподіл ономатопей серед виявлених функцій та представлено їхній переклад окремо чи у складі речення. Як особливість функціонування ономатопоетичної лексики визначено пряму залежність ономатопей від ситуації та контексту, в яких вони вживаються. Завдяки цьому ми переконалися на конкретних відібраних прикладах, що існують ономатопеї, які схожі за перекладом та значенням, але мають різні функції, якщо розглядати їх ситуативно.

要約

この論文では、日本語のオノマトペの研究を行いました。研究対象はオノマトペの機能です。

まず、オノマトペの概念とオノマトペの意味を定義しました。言語学者の学術論文と記事が研究されました。オノマトペのさまざまな分類も調べました。

そして、オノマトペには様々な作品で出会うことが明らかになりました。例えば、物語やアニメや漫画や歌や短歌などではオノマトペと出会えます。そこで、オノマトペの機能を研究するために、アニメや漫画のオノマトペを選びました。

この結果、日本語のオノマトペの機能のタイプを調べました。そのタイプが6つあります。

- 1) 音象徴性 (おんしょうちょうせい)
- 2) 識別機能 (しきべつきのう)
- 3) オノマトペの定冠詞 (ていかんし)
- 4) アクセント機能
- 5) リピート機能
- 6) 感情の強化機能 (かんじょうのきょうかきのう)

このように、私たちの研究は日本語学習者の役に立てると思います。

キーワード: オノマトペ、日本語、擬声語、擬態語、擬音語、オノマトペの特徴、音象徴、オノマトペの機能

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Богдан, Л. (2010). Структурно-семантичні особливості японської дитячої оноματοпоетичної лексики. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та література*, 16, 4-7.
- Городиська, О.А. (2023). *Теоретичні засоби вивчення японської звуконаслідувальної лексики*, VII Всеукраїнська дистанційна науково-методична конференція з міжнародною участю «Питання сходознавства в Україні», 17-19. Харків.
- Дмитрук, А., Дмитрук, В. (2016). Особливості вживання ономотопей у японських текстах рекламного характеру. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*, 5, 123-128.
- Егава, Хіроюкі, Кобелянська, О. (2016). Японсько-український словник оноματοпоетичної лексики. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
- Кобелянська, О. І. (2013). Дослідження явища ономотопей в японській лінгвістиці. *Мовні і концептуальні картини світу*, 45, 49-60.
- Кобелянська, О. І. (2014). Лексичні повтори та ономотопи-редуплікати в мові японської класичної поезії VIII–XX ст. *Мовні і концептуальні картини світу*, 49, 27-37.
- Кобелянська, О. І. (2014). Комунікативний потенціал і критерії відбору японської оноματοпоетичної лексики в лінгводидактичних цілях. *Сходознавство*, 68, 48-65.
- Кобелянська, О. І. (2016). Макро- та мікроструктурні характеристики японсько-українського словника ономотопейної лексики. *Мовні і концептуальні картини світу*, 58, 34-42.
- Кобелянська О. І. (2017). Ономотопейна система сучасної японської мови. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.

- Кобелянська, О. І. (2018). Перспективні напрями наукових досліджень у галузі японської ономаіопеї. *Мовні і концептуальні картини світу*, 63, 43-55.
- Кочерган, М.П. (2005). *Вступ до мовознавства: підручник*. Київ: ВЦ «Академія».
- Олійник, Л. (2012). Особливості мови японських манга як об'єкт лінгвістичного дослідження. *Мовні і концептуальні картини світу*, 40, 108-118.
- Селіванова, О. О. (2006) *Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія*. Полтава: Довкілля-К.
- Селіванова, О.О. (2008). *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми*. Полтава: Довкілля-К.
- Шаповал, О. В. (2020). Міметична лексика японської мови. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*, 46 (2), 189-192.
- Catricalà, M., Guidi, A. (2015). Onomatopoeias: a new perspective around space, image schemas and phoneme clusters. *Cognitive processing*, 16, с. 175-178.
- Hasada, R. (1994). The semantic aspects of onomatopoeia: focusing on Japanese psychomimes (Master's thesis). Australian National University, Canberra.
- Inose, H. (2007). *Translating Japanese onomatopoeia and mimetic words (Translation Research Projects)*. University of Granada, Granada.
- Kita, S. (1997). Two-dimensional semantic analysis of Japanese mimetics. *Linguistics*, 35 (2), 379-415.
- Komatsu, K. (2010). *Two Aspects of Gikai-Go in the Japanese Language and the Role of Vagueness in Interpersonal Communication*. Proceedings of the 10th World Congress of the International Association for Semiotic Studies 2012, University of A Coruña. Galicia, Spain.

Nishioka, M., Komatsu, K., Mukoyama, Y., Sakai, K. (2006). Japanese mimetic words «Gitai-go» used to describe personality: Classification and semantics. *Japanese Journal of Psychology*, 77 (4), 325-332.

Noragami - Raw|Sen Manga. Raw | Sen Manga. Відновлено з <https://raw.senmanga.com/Noragami>

Noragami – Animelon. Відновлено з <https://animelon.com/series/Noragami>

Osaka, N., Osaka, M., Morishita, M., Kondo, H., Fukuyama, H. (2004). A word expressing affective pain activates the anterior cingulate cortex in the human brain: an fMRI study. *Behavioural Brain Research*, 153(1), c. 123-127.

Putri, A., Kusriani, D., Sugihartono (2020). Emotional onomatopoeia in Japanese animation series. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 509, 35-41.

Sakamoto, M., Ueda, Y., Doizaki, R., Shimizu, Y. (2014). Communication Support System Between Japanese Patients and Foreign Doctors Using Onomatopoeia to Express Pain Symptoms. *Journal of Advanced Computational Intelligence and Intelligent Informatics*, 18(6), 1020-1025.

Takoboto | Japanese dictionary and Nihongo learning tool. Відновлено з <https://takoboto.jp/>

擬音語・擬態語 - 日本語を楽しもう！ - コラム . Відновлено з https://www2.ninjal.ac.jp/Onomatope/column/nihongo_3.html